

شناسایی و واکاوی مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه

حمید فرهادی‌راد*^۱، عبدالله پارسا^۲، سکینه شاهی^۳، مهران بهرامی^۴

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه‌های استان خوزستان و واکاوی تعیین وضعیت موجود آن‌ها در سال ۱۳۹۸ است. پژوهش کنونی از نظر هدف جزو پژوهش‌های نظری - کاربردی و از نظر جمع‌آوری داده‌ها، از نوع آمیخته (کیفی و کمی) ناهمزمان اکتشافی است. روش کیفی مبنی بر دیدگاه پدیدار شناسی - تفسیری است و در بخش کمی از روش توصیفی - پیمایشی است. با بهره‌گیری از رویکرد هدفمند (زنجیره‌ای) ۳۲ نفر از صاحب‌نظران دانشگاهی انتخاب شدند. در بخش کمی با روش تصادفی طبقه‌ای - سهمی به این صورت که از میان ۱۰۳۸ نفر از اعضای هیأت علمی براساس فرمول کوکران ۲۸۰ نفر انتخاب شدند. ابزار بخش کیفی، مصاحبه‌ی نیمه‌ساختاریافته عمیق و در بخش کمی پرسشنامه محقق ساخته مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه است. روایی و پایایی محتوایی مصاحبه‌ها توسط صاحب‌نظران تأیید شد و همچنین روایی سازه و روایی محتوایی پرسشنامه نیز تأیید شدند. ضریب آلفای کرونباخ در پرسشنامه مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه ۰/۹۲ بدست آمد. یافته‌های پژوهش نشان داد که، ۲۰ مقوله محوری مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه شناسایی شدند که برای دسته‌بندی آن‌ها از منطق الگوی کارول بهره گرفته شد. همچنین، آزمون T تک نمونه‌ای نشان داد که وضعیت مؤلفه‌های مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه در مقیاس کلی میانگین ۲/۹۲ در سطح بالاتر از میانگین فرضی پژوهش (۲/۵) قرار گرفت و میزان T value ۱۵/۶۹ محاسبه شد که در وضعیت مطلوب و رضایت بخش قرار گرفتند.

واژگان کلیدی: مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه، استان خوزستان، الگوی کارول.

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۱۲/۰۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۹/۰۴/۲۰

۱. استادیار رشته مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران، (نویسنده مسئول: h.farhadirad@scu.ac.ir)

۲. دانشیار رشته مدیریت آموزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

۳. استادیار رشته مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

۴. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

مقدمه

با تغییر پارادایم توسعه از توسعه اقتصادی به توسعه پایدار، نقش و کارکرد آموزش عالی دچار تحولات اساسی شده است. به صورتی که دیدگاه‌های نوین به سیاست‌های آموزش عالی، منجر به هدف‌گذاری‌های جدید و انتظارات جدیدتر از نقش دانشگاه‌ها شده، چنان‌که با ورود دانشگاه‌ها به نسل سوم و ارتباط بیش از پیش آن‌ها با صنعت و جامعه، مسئولانه عملکردن در قبال جامعه موضوعی است که با گسترش روزافزون اثرگذاری جامعه دانشگاهی بر محورهای تشکیل‌دهنده توسعه پایدار یعنی اقتصاد، جامعه و محیط زیست در سال‌های اخیر شدت گرفته است در این راستا طی دهه اخیر مفهوم مسئولیت اجتماعی سازمان به گفتمان غالب و حاکم بر حوزه مدیریت سازمان‌ها تبدیل شده است سازمان‌های بزرگ جهان، مسئولیت در برابر جامعه و محیط اجتماعی را جزئی از استراتژی سازمانی خود می‌بینند (شفاعی‌پامچلو، ایلی و قراملکی، ۱۳۹۶). در واقع مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها به مثابه یک سازمان پویا بر ایجاد پیوند میان دانش تولید شده در زمینه و بسترهای متنوع و نیازهای محلی، ملی و جهانی دلالت دارد و طیف وسیعی از اعمال و فرایندهایی را شامل می‌شود که برای پاسخ به نیازهای محیط به شیوه‌های مناسب و مؤثر اجرا می‌شوند. برای پاسخ‌گویی به این امر بایستی دانشگاه‌ها ارتباط نزدیکی بین کارکردهای ذاتی خود ایجاد کرده و در نقش‌های مرتبط با محیط جهت حل مسائل پیچیده قرن بیست و یکم تجدید نظر نمایند (شبکه جهانی دانشگاه جهت نوآوری^۱، ۲۰۰۹). مسئولیت اجتماعی، بر پاسخگو بودن سازمان در قبال فعالیت‌هایش دلالت دارد (پرین، ۲۰۰۵). همچنین مبتنی بر این پیش فرض کلیدی است که یک قرارداد اجتماعی بین سازمان و جامعه بوجود می‌آید که سازمان‌ها برای کسب مشروعیت لازم بایستی رفتارهایی را انجام دهند که پاسخگوی انتظارات ذی‌نفعان جامعه باشند (کندریک، فلرتون و کیم، ۲۰۱۳^۲). اگر براساس مبانی پارادایمی به مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها بپردازیم "مسئولیت اجتماعی دانشگاه"^۳ را می‌توان نوعی فلسفه حاکم بر دانشگاه و به مثابه رهیافتی اخلاقی است که در صدد ایجاد توسعه و درگیر شدن در اجتماعات محلی و جهانی است تا توسعه اجتماعی، بوم‌شناختی، زیست محیطی، فنی و اقتصادی را پدیدار کند (بوک و دیگران، ۱۳۹۶، ترجمه؛ امیر و همکاران: ۲۰۰۵). همچنین در دیدگاه کلان و پارادایم غالب، مسئولیت اجتماعی دانشگاه نوعی استراتژی اخلاقی و هوشمندانه^۴ جهت مدیریت اثرگذاری سازمان بر جوانب محیط انسانی، اجتماعی و طبیعی بیرون از خود است (گراد سانچز، رودریگز بولیوار و لویز هرناندز^۵، ۲۰۱۳) که این امر سبب برتری موقعیتی و مزیت رقابتی در دانشگاه می‌شود (برن و مازارول^۶، ۲۰۰۹). در مجموع مسئولیت اجتماعی دانشگاه، مسائل اجتماعی، زیست محیطی و اقتصادی‌ای را در بر می‌گیرد که نبایست از طرح و عمل راهبردی دانشگاه جدا باشند و این جنبه‌ای مهم از چگونگی تعامل دانشگاه با ذی‌نفعان داخلی و خارجی خود و با جامعه است (بوک و دیگران، ۱۳۹۶، ترجمه؛ امیر و همکاران: ۲۰۰۵). بنیادی‌ترین ایده‌ای که در پشت مسئولیت اجتماعی نهان شده است سعی بر آن دارد که اثرات منفی تجارت و کسب و کار بر محیط، احترام به حقوق انسان‌ها و جامعه را کاهش دهد (آدی و دیگران^۸، ۲۰۱۱). نباید از این نکته غافل بود که مؤسسات آموزش عالی با فشارهای نهادی^۹ زیادی مواجه شده‌اند تا شیوه‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی را بپذیرند (عبدالرحمان و کاستکا^{۱۰}، ۲۰۱۹).

مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه از منظرهای گوناگون مورد بحث است اما این مفهوم بیشتر در کشورهای آمریکای لاتین گسترش یافت و این مفهوم در دل مسئولیت اجتماعی سازمان به وجود آمد (دمینگز

^۱ Global University Network for Innovation

^۲ Perrini

^۳ Kendrick & Fullerton & Kim

^۴ university Social Responsibility

^۵ intelligent

^۶ Garde-Sánchez & Rodríguez Bolívar, & López Hernández

^۷ Brown and Mazzarol

^۸ Adey et al

^۹ institutional pressures

^{۱۰} Abdol rahman & castka

پاچون^۱، ۲۰۰۹). برای نمونه تران^۲ معتقد است که تعهد به مسئولیت اجتماعی در کشورهای آسیایی بیشتر متأثر از فرهنگ آن ها است و این تأکیدات فرهنگی سبب تمایز کشورهای آسیایی و اروپایی از همدیگر شده است (تران، ۲۰۱۹). اما اولین توصیف از مسئولیت اجتماعی دانشگاه در پروژه‌های در دانشگاه‌های شیلی تحت عنوان؛ (دانشگاه ملت‌ساز)^۳ که در میانه‌ی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۵ صورت گرفت، آن‌ها مسئولیت اجتماعی دانشگاه را توانایی توسعه و ترویج مجموعه‌ای از اصول و ارزش‌ها از طریق توسعه چهار فرایند؛ مدیریت، تدریس (آموزش)، تحقیق و مشارکت اجتماعی^۴ تعریف کردند (گومز^۵، ۲۰۱۴: ۵). از منظر دیگر، مسئولیت اجتماعی دانشگاه یعنی تعهد جدی دانشگاه‌ها در قبال جامعه، ارزش‌ها، اصول ویژه اجتماعی که این امر را با استفاده از مدیریت، آموزش و پرورش، پژوهش و پروژه‌های خارجی^۶ در جهت ایجاد رضایت در جامعه عمل می‌کند (گنزالز، هرناندز و مارکوس چرسویچ^۷، ۲۰۱۰). به طور خلاصه مسئولیت اجتماعی دانشگاه یعنی توسعه پایدار اجتماع^۸ و تلاش برای انطباق آموزش عالی با اهداف اجتماعی، بینش‌ها و ارزش‌های جهانی می‌باشد (وازکیوز و همکاران^۹، ۲۰۱۴).

از طرفی دیگر پی سیماکو و تی^{۱۰} (۲۰۱۸) معتقدند؛ زمانی که مؤسسات آموزش عالی با جامعه گسترده‌تر مشارکت و تشریح مساعی دارند فرصت‌های مناسب و منحصر بفردی را برای ذی‌نفعانی درگیر در اجتماع بوجود می‌آورند و اما از منظری دیگر بی‌توجهی به مسئولیت‌های اجتماعی پیامدهای منفی بی‌شماری را برای جامعه به دنبال داشته است. از جمله رسوایی مالی و اخلاقی شرکت‌های بزرگ، بی‌توجهی به نیازهای بازار کار و صنعت (صالحی عمران، ثابتی و حسن زاده کرد، ۱۳۹۱)، فارغ‌التحصیلان بیکار، سرقت‌های ادبی و علمی، تقلب‌های علمی، فساد اداری (مارشال، ۲۰۰۷)، گسترش تنش‌های انسانی (الوکو، آیداسا، تایوو، اوگانسان و آووجوبی، ۲۰۰۴^{۱۱})، عدم ترویج صلح ملی و بین‌المللی، عدم ترویج تکثرگرایی، پایبند نبودن به اصول اخلاقی، نابودی زیست‌بوم کره زمین (سامی، اودمیلین و بامپتون، ۲۰۱۰)، افزایش نابرابری اجتماعی از قبیل فقر و قحطی و تبعیض میان کشورها (دی نوا^{۱۲}، ۲۰۰۸: ۲)، تنزل محیط طبیعی کره زمین (لیندگرین، موان، ریست و یانی^{۱۳}، ۲۰۱۲) بیان نموده‌اند. این پیامدهای منفی سبب شده است ذی‌نفعان، کارکنان، اتحادیه‌ها، مشتریان، عرضه کنندگان، شهروندان، جامعه محلی، دولت‌ها، دانشگاه‌ها و ... به مسئولیت‌های اجتماعی بپردازند. در این راستا بوک و دیگران (۱۳۹۶) معتقدند دانشگاه باعث و بانی بوجود آوردن این مسائل محیطی نیست ولی می‌تواند با عملکردهای مؤثری که دارد در کاهش آن‌ها مؤثر باشد بنابراین نقش دانشگاه نقش مهمی است که باید به آن توجه شود.

پژوهشگران و صاحب‌نظران مختلفی در زمینه مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه بررسی‌هایی انجام داده‌اند؛ بصورتی که، شفائی پامچلو، ایلی و قراملکی (۱۳۹۶) در پژوهشی که تحت عنوان «مطالعه شناخت وضعیت موجود مسئولیت اجتماعی دانشگاه مبتنی بر الگوی والیس (۱۳۹۶) براساس دیدگاه اعضای هیأت علمی (مورد؛ دانشگاه تهران)» در دانشگاه تهران انجام دادند دریافتند که وضعیت مسئولیت اجتماعی در دانشگاه تهران چندان مطلوب و رضایت بخش نیست. حبیبی، وظیفه دوست و جعفری (۱۳۹۵) در پژوهش خود که با عنوان «مؤلفه‌های ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی» به این نتیجه دست یافتند که در مدل مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشگاه پنج بعد اساسی وجود دارد که عبارتند از؛ ابعاد بشردوستانه،

^۱ Domínguez Pachón,

^۲ Tran

^۳ - University build countries

^۴ -community outreach

^۵ -gomez

^۶ -external projection

^۷ -González Hernández and Martos Ghersevich

^۸ - sustainable development

^۹ -Vázquez et al

^{۱۰} -Pe Symaco & Tee

^{۱۱} .aluko& Adisa&. Taiwo, & Ogungbesan and. Awojobi

^{۱۲} .de nava

^{۱۳} . lindgreen, Maon, Reast, & Yani-De-Soriano,

اقتصادی، قانونی، اخلاقی و فناوری که بعد مسئولیت پذیری فناوری برای اولین بار در ابعاد مسئولیت پذیری سازمانی اضافه و ۶۴ شاخصه برای آن در نظر گرفته شد. علی محمد لو، اکبری، مهدویان پور (۱۳۹۳) در پژوهشی که با هدف «شناسایی مؤلفه‌های مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها با استفاده از تکنیک دلفی فازی مطالعه موردی؛ دانشگاه شیراز» انجام دادند. این نتایج را بیان کردند که با استفاده از نظر خبرگان ۳۹ شاخص شناسایی شده از ادبیات با استفاده طی ۴ دور دلفی به ۱۸ شاخص نهایی تبدیل گردید. شاری و همکاران^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی تحت عنوان «نقش مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌های مالزی در تربیت شهروند شایسته» که در کشور مالزی انجام دادند دریافتند که دانشگاه با امکانات و خدمات‌دهی مناسبی که می‌تواند به جامعه ارائه دهد لذا در تربیت شهروند خوب و شایسته در کشور مالزی بسیار اثرگذار بوده است. فؤاد لطیف^۲ (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان توسعه و اعتمادسازی مقیاس مشتری محوری برای اندازه‌گیری مسئولیت اجتماعی دانشگاه (USR). نتایج این تحقیق بیان نمود که؛ مسئولیت اجتماعی دانشگاه دارای هفت بعد اساسی می‌باشد: ۱- مسئولیت‌های عملیاتی ۲- مسئولیت‌های تحقیق و توسعه ۳- مسئولیت‌های مشتری مداری ۴- مسئولیت‌های قانونی. این چهار مسئولیت به صورت طبقه بندی مشخص گردید. مسئولیت پنجم مسئولیت‌های اخلاقی، مسئولیت ششم مسئولیت‌های داوطلبانه و مسئولیت هفتم مسئولیت‌های انسان‌دوستانه می‌باشند. پریس و دلیس^۳ (۲۰۱۶) در پژوهشی تحت عنوان توسعه مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌های کرواسی و رویکرد معیارسنجی و بازنگری شرایط موجود که در دانشگاه‌های کرواسی انجام دادند. اشاره نمودند که مسئولیت اجتماعی یکی از اجزای مهم اقتصاد پایدار و توسعه اجتماعی می‌باشد. آن‌ها دریافتند که مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها باید مطابق با موضوعات روز اجتماعی باشد. همچنین بیان کردند که این موضوع باید در برنامه‌های آموزشی، آموزش داده شود. دانشگاه‌ها در برنامه‌های آموزشی خود بر کارآفرینی اجتماعی^۴ تاکید می‌ورزد و در حل مشترک مسائل و ایجاد محیط کارآفرین با سایر شرکت‌های موجود در محیط همکاری می‌کنند. نوپان و ترانگ^۵ (۲۰۱۶) در پژوهشی تحت عنوان تاثیر فرهنگ (ادراک سازمانی) بر مسئولیت اجتماعی سازمان که به صورت پژوهش موردی در کشور ویتنام انجام دادند به این نتیجه دست یافتند که؛ مسئولیت اجتماعی سازمان در کشور ویتنام هم ابهام آور است و هم جهت انطباق با محیط دارای محدودیت است.

شواهد تجربی نشان می‌دهد که پرداختن به مسئولیت اجتماعی در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران با بی‌مهری مواجه بوده است، به گونه‌ای که، داگلین و میکولاتین^۶ (۲۰۱۹) بیان کرده‌اند که در دانشگاه‌ها کشورهای در حال توسعه، مسئولیت اجتماعی دانشگاه و بحث‌های مرتبط به آن در برنامه‌های آموزشی و پژوهشی انعکاس مناسبی نداشته است همچنین در این راستا شفافی پامچلو، ابیلی و قراملکی (۱۳۹۶) نیز اذعان دارند که مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌های ایران مورد بی توجهی شدید قرار گرفته است و تلاشی برای شناسایی و الگوسازی آن تاکنون صورت نگرفته است. اگر چه پژوهش‌های متعددی در راستای مسئولیت‌های اجتماعی در دانشگاه‌ها انجام شده است. اما این پژوهش‌ها بیشتر درصدد ارزشیابی و اندازه‌گیری میزان رعایت و تعهد به مسئولیت‌های اجتماعی در بین کارکنان و دانشجویان بوده‌اند و در واقع به شناسایی مسئولیت‌های اجتماعی در دانشگاه‌های استان خوزستان و یا تعیین وضعیت موجود ابعاد مسئولیت‌های اجتماعی تاکنون توجهی نشده است که این امر به اهمیت انجام پژوهش در این حوزه در استان خوزستان بسیار صحنه می‌گذارد. لذا در این پژوهش برای دسته‌بندی مولفه‌های کلیدی مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه‌های استان خوزستان از منطق الگوی کارول بهره‌گرفته شده است و همچنین وضعیت موجود آن‌ها در دانشگاه‌های استان خوزستان مورد واکاوی و بررسی قرار گرفته است. بنابراین پژوهش حاضر در صدد پاسخ به سوالات اصلی به شرح ذیل است:

۱- مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه‌های استان خوزستان کدامند؟

^۱ -Shaari et al

^۲ -Fawad Latif

^۳ -Perić-& Deliaë

^۴ - social entrepreneurship

^۵ .Nguyen &Truong

^۶ .Dagilienè and Mykolaitienè

۲- وضعیت مؤلفه‌های مسئولیت اجتماعی دانشگاه در دانشگاه‌های استان خوزستان چگونه است؟

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

خبرگان و صاحب‌نظران پژوهش که از ادارک و تجربه زیسته آن‌ها نسبت به مسئولیت‌های اجتماعی در راستای دستیابی به اهداف پژوهش از آن بهره‌گیری شده است، شامل اعضای هیأت علمی در دانشگاه‌های استان خوزستان است که از میان ۱۱ دانشگاه، ۳۲ نفر از خبرگان آموزش عالی بصورت هدفمند و به روش زنجیره‌ای (گلوله برفی) انتخاب شدند. سیمای مشارکت کنندگان پژوهش، دارای ویژگی‌های مشترکی است و این اشتراک در مشخصه‌های ذیل سبب شده است که در ردیف مشارکت کنندگان قرار گیرند. تجربه زیسته مشترک همه آن‌ها در ارتباط با جامعه و مسائل متنوع پیرامون آن است، به گونه‌ای که هر کدام از آن‌ها به تناسب موقعیت، رشته تحصیلی، نوع عملکرد و فعالیت‌های گوناگون خود و ... با آن درگیر هستند. جزئیات به شرح جدول شماره ۱ به صورت ذیل آمده است:

جدول (۱) سیمای مشارکت کنندگان پژوهش

ردیف	رشته تحصیلی	نوع تجربه زیسته	ردیف	رشته تحصیلی	نوع تجربه زیسته
۱	فلسفه تعلیم و تربیت	تجربه مدیریتی (ریاست دانشکده)	۱۷	مهندسی گاز	تجربه ریاست مرکز مطالعات حفاری
۲	مدیریت آموزشی	تجربه رئیس گروه	۱۸	تکنولوژی آموزشی	تجربه مدیریتی
۳	معارف اسلامی	تجربه رئیس گروه	۱۹	جامعه شناسی	ارتباط دانشگاه با جامعه
۴	روان شناسی	تجربه معاون پژوهشی دانشکده	۲۰	محیط زیست	تجربه فعالیت‌های محیط زیستی
۵	روان شناسی	تجربه معاونت اجتماعی دانشگاه	۲۱	محیط زیست	تجربه پژوهش در محیط زیست
۶	فلسفه تعلیم و تربیت	تجربه ریاست دانشگاه (ارتباط گسترده با محیط)	۲۲	کشاورزی	تجربه مقابله با آلودگی پسماندهای کشاورزی
۷	جامعه شناسی	جامعه شناس	۲۳	مهندسی آب	تجربه مقابله با آلودگی آب و خاک
۸	مدیریت	تجربه مدیریتی	۲۴	مهندسی نفت	تجربه مدیریتی
۹	اقتصاد	تجربه مدیریتی (ریاست دانشکده)	۲۵	ریاضیات	تجربه مدیریتی (هیات امنای دانشگاه)
۱۰	جامعه شناسی	تجربه معاونت فرهنگی دانشگاه	۲۶	اقتصاد	تجربه پژوهشی مقابله با فقر
۱۱	علوم آب	تجربه مدیریت طرح‌های زیست محیطی و مقابله با آلودگی آن‌ها	۲۷	مدیریت دولتی	تجربه مدیریتی (ریاست دانشکده)
۱۲	علوم تربیتی	تجربه مدیریتی	۲۸	روان شناسی	تجربه مدیریتی (ریاست دانشکده)
۱۳	علوم آب	تجربه مدیریت طرح‌های زیست محیطی	۲۹	اقتصاد	تجربه مدیریت ارتباط دانشگاه با صنعت
۱۴	کشاورزی	صاحب‌نظر در مسائل کشاورزی- غذایی	۳۰	مهندسی گاز	تجربه تحقیقات گرمایش هوا
۱۵	علوم زمین	صاحب‌نظر در زمینه اکتشاف نفت و گاز	۳۱	مهندسی شیمی	ارتباط دانشگاه با جامعه و صنعت

۱۶	مدیریت منابع انسانی	تجربه مشاوره به سازمان های دولتی و پژوهشگر در زمینه مسئولیت اجتماعی	۳۲	علوم زمین	تجربه مدیریتی (ریاست دانشکده)
----	---------------------	---	----	-----------	-------------------------------

همچنین ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه نیمه‌ساختار یافته عمیق محقق ساخته است که اعتماد و اعتبار آن توسط صاحب‌نظران این حوزه تأیید شد. برای اطمینان از روایی سؤالات مصاحبه، روایی آن با توجه به نظرات خبرگان این حوزه بررسی شد مورد تأیید قرار گرفت. پایایی مصاحبه در مراحل چون موقعیت مصاحبه، نسخه برداری و تحلیل آن‌ها مطرح می‌شود. در نهایت به صورت دقیق جهت اندازه‌گیری میزان پایایی مصاحبه نیمه ساختار یافته از روش درون موضوعی دو کدگذار استفاده شد، بر این اساس از یک دانشجوی دکترای مدیریت آموزشی درخواست شد تا به عنوان همکار پژوهشی (کدگذار) در پژوهش مشارکت و مصاحبه‌های شماره ۲۴، ۱۸، ۶، ۸، به صورت تصادفی کدگذاری کند. که بر اساس فرمول زیر میزان پایایی بدست آمد؛

$$\times 100 = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} = \text{درصد توافق درون موضوعی}$$

نتایج کدگذاری در جدول ۲ نشان داده شده است به صورتی که پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه‌های صورت گرفته با استفاده از فرمول ذکر شده برابر با ۸۵٪ به دست آمد. با توجه به این فرمول اگر میزان پایایی بیشتر از ۶۰٪ باشد قابلیت اعتماد کدگذاری تأیید می‌شود و می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی مصاحبه بالا است.

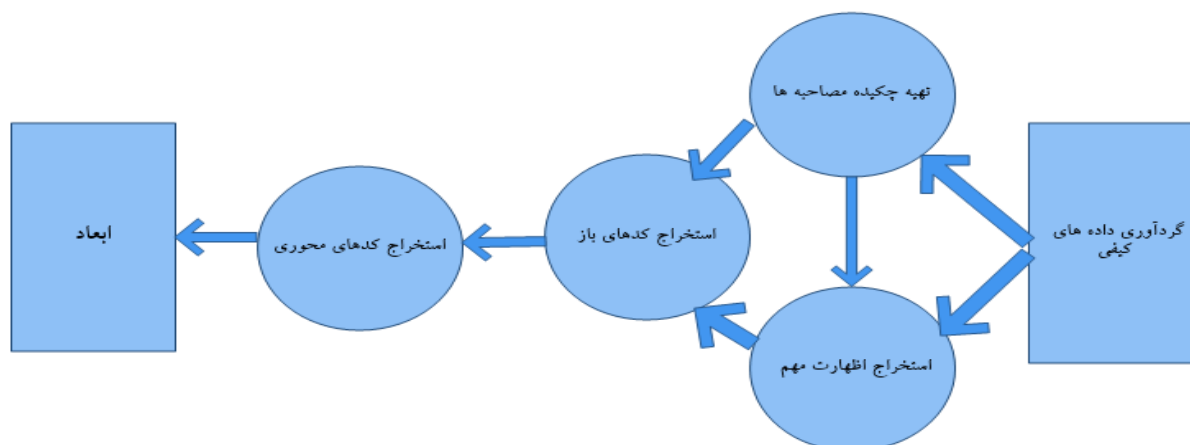
جدول (۲) درصد توافق درون موضوعی

عنوان مصاحبه	تعداد کل	توافقات	عدم توافقات	پایایی
۸	۴۱	۱۷	۴	٪ ۸۲
۶	۳۵	۱۵	۶	٪ ۸۵
۱۸	۳۲	۱۴	۳	٪ ۸۷
۲۴	۳۰	۱۳	۲	٪ ۸۶
کل	۱۳۸	۵۹	۱۵	٪ ۸۵

نمونه‌گیری در بخش کمی، با روش تصادفی طبقه‌ای - سهمی انجام شد به این صورت که از میان ۱۰۳۸ نفر از اعضای هیأت علمی براساس فرمول کوکران ۲۸۰ نفر از میان ۸ (۸ دانشگاه از جمله؛ دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، دانشگاه صنعتی خاتم الانبیاء بهبهان، دانشگاه علوم و فنون دریایی خرمشهر، دانشگاه پیام نور اهواز، دانشگاه فرهنگیان خوزستان، دانشگاه صنعت نفت اهواز و آبادان و دانشگاه صنعتی جندی شاپور دزفول) دانشگاه در استان خوزستان انتخاب شدند. در بخش کمی پژوهش برای جمع آوری داده‌ها از روش پرسشنامه محقق ساخته که بر مبنای داده‌های حاصل از ادبیات نظری و پژوهشی موضوع و همچنین تحلیل یافته‌های کیفی به دست آمده است بهره‌گیری شده و در این زمینه از نظر متخصصان استفاده شده است. روش‌های مختلفی برای تعیین روایی ابزار استفاده می‌شود. این روش‌ها عبارتست از؛ روایی ظاهر، روایی محتوا و روایی سازه. روایی ظاهری ابزار توسط اساتید صاحب‌نظران بررسی شد مورد تأیید قرار گرفت. جهت تعیین روایی سازه و محتوایی پرسشنامه از دیدگاه ۱۵ نفر هیأت علمی دانشگاه‌های ایران که در حوزه مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه و سازمان پژوهش‌هایی انجام داده و صاحب‌نظر بودند، بهره گرفته شد و با انجام یک سری اصلاحات و نکات مهم مد نظر آنان روایی این بخش مورد تأیید قرار گرفت. همچنین جهت تعیین پایایی اولیه پرسشنامه در بین ۳۰ نفر از اعضای هیأت علمی

دانشگاه‌های استان خوزستان اجرا شد و در نهایت از ۲۷ پرسشنامه جمع‌آوری میزان ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که نتایج ضریب آلفای کرونباخ در پرسشنامه مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه ۰,۹۵ بدست آمد که نشان داد میزان ضریب آلفا در سطح مطلوب قرار دارد و رضایت‌بخش است. در پایان فرایند اجرای نهایی پژوهش از بین ۲۸۰ نفر نمونه از بین اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های مورد نظر در استان خوزستان که ۲۴۹ نفر از آنان به پرسشنامه‌ها پاسخ داده بودند نتایج محاسبه میزان ضریب آلفای کرونباخ نهایی در پرسشنامه‌های مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه ۰,۹۲ بدست آمد که نشان داد میزان ضریب آلفا در سطح مطلوب قرار دارد و رضایت بخش تشخیص داده شد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی؛ مراحل تحلیل داده‌های حاصل براساس رویکرد پدیدارشناسی به این صورت است؛ ۱- تشکیل و سازماندهی فایل‌های داده‌ها (خواندن، نوشتن، یادداشت برداری). ۲- تعیین اظهارات مهم در قالب واحدهای معنایی (تهیه ی فهرستی از اظهارات مهم) {افق سازی داده‌ها} در هم تنیدن اظهارات و بیان اظهارات دقیق و مهم. ۳- در نهایت اظهارات مهم را در نظر گرفته و آن‌ها را در قالب واحدهای اطلاعاتی بزرگتر به نام واحدهای معنایی یا مضمون‌ها را به صورت جدول، نگاره و... دسته بندی کنید (کرسول، ترجمه؛ دانایی فرد و کاظمی، ۱۳۹۴: ۱۹۳) و در این پژوهش پس از دستیابی به اشباع نظری در داده‌های جمع‌آوری شده، برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته با در نظر گرفتن منطق تحلیلی رویکرد پدیدار شناسی که به آن اشاره شد، از الگوی تحلیل داده‌های کیفی - پدیدارشناسی که به صورت مراحل گام به گام ذیل است بهره گرفته شد.

شکل (۱) الگوی تحلیل داده‌های کیفی

روش تجزیه و تحلیل داده‌های بخش کمی؛ پس از توزیع پرسشنامه به صورت الکترونیکی و در بستر وب در بین اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های استان خوزستان تعداد ۲۴۹ نفر از اعضای هیأت علمی به پرسشنامه‌های مسئولیت اجتماعی دانشگاه پاسخ دادند و به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های کمی و از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد به صورتیکه برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای مرتبط با آن از جمله نرم افزار SPSS25 و آزمون T تک نمونه‌ای بهره گرفته شد.

یافته‌های تحقیق

۱- مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه‌های استان خوزستان کدامند؟

جهت پاسخ به این سوال؛ به استخراج کدهای باز و سپس کدهای محوری از مصاحبه‌های جمع‌آوری مطابق جدول ۳- که حاصل نظر خبرگان و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها است پرداخته شد. اکنون برای دسته بندی این مقولات محوری به نوعی دسته‌بندی منطقی برای جایابی آن‌ها در ابعاد گوناگون، نیاز است. بنیان نظری در این پژوهش از منطق الگوی کارول بهره گرفته است، زیرا الگوی کارول بر چهار جنبه: اقتصادی^۱، قانونی^۱، اخلاقی^۲ و بشردوستانه^۳ تأکید می‌کند. (شافعی و احمدی،

^۱. economical

۱۳۹۲: ۳۸)، و همچنین این مدل به دلیل جامعیت در ابعاد (فرولووا و لاپینا، ۲۰۱۴؛ طبرسا و همکاران، ۱۳۹۰؛ صنوبر و حیدریان، ۱۳۹۰؛ حبیبی و همکاران، ۱۳۹۵) در بین پژوهشگران مورد توجه قرار گرفته است.

جدول (۳) کدهای محوری (مقولات محوری) مسخرج از کدهای بازمسئولیت های اجتماعی دانشگاه

ابعاد	مقولات محوری	ابعاد	مقولات محوری
اقتصادی	رعایت اخلاق حرفه ای.	اخلاقی	تأمین نیروی انسانی مسئولیت پذیر و پاسخگو، مورد نیاز جامعه و صنعت متناسب با تحولات جهانی.
	اشاعه عدالت و برابری در جامعه.		خدمات مشاوره‌ای - پشتیبانی به شرکت‌ها.
	ترویج آزادی عمل دانشگاه در ورود به معضلات اجتماعی		ارائه الگوهای برای مبارزه با فقر و محرومیت
	تدوین منشور اخلاقی متناسب با اجتماع..		پرورش افراد کارآفرین و ارزش‌آفرین متناسب با اجتماع محلی
	توسعه سلامت اخلاقی فردی و اجتماعی.		مشارکت در توسعه پایدار منطقه از طرق مختلف (آموزش، پژوهش‌های تقاضا محور و ...
	ترویج اخلاق زیست محیطی		ارائه الگوهای برای پایه گذاری جامعه‌ی قانون مدار.
قانونی	ترویج صلح بین اقوام	بشردوستانه	طراحی مکانیزم‌های پاسخگویی در دانشگاه و سایر سازمان‌ها در برابر ذی نفعان
	واکنش به بحران‌های انسانی و طبیعی بوجود آمده در سطح کشوریو بین المللی.		اتخاذ سیاست‌های مدیریت سبز.
	خدمات رسانی مادی و معنوی انسان دوستانه به جامعه.		تدوین آیین نامه‌های داخلی مسئله محور.
			تدوین سیاست های آموزش همگانی مسئولیت‌های اجتماعی.
	تدوین استانداردهای مسئولیت های اجتماعی		

۲- وضعیت مؤلفه‌های مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه‌های استان خوزستان چگونه است؟

به منظور بررسی وضعیت هریک از پارامترهای مربوط به ابعاد مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه و کل مقیاس مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه‌های استان خوزستان از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است که نتایج آن در جدول (۴) ارائه گردیده است. با توجه به میانگین فرضی پژوهش (۲,۵) تفاوت معنی‌دار وجود دارد و در حد بالاتر از متوسط میانگین فرضی پژوهش قرار دارد.

جدول (۴) تعیین وضعیت مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه و ابعاد آن (میانگین فرضی ۲/۵)*

ابعاد	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
اقتصادی	۲,۸۵	۰,۵۰	۱۱,۰۸	۰,۳۵	۲۴۸	۰,۰۰۱
قانونی	۲,۸۹	۰,۵۳	۱۱,۶۲	۰,۳۹	۲۴۸	۰,۰۰۱

۱. legal

۲. moral

۳. Philanthropic

اخلاقی	۳،۰۲	۰،۴۷	۱۷،۳۷	۰،۵۲	۲۴۸	۰،۰۰۱
بشردوستانه	۲،۹۴	۰،۴۹	۱۴،۰۸	۰،۴۴	۲۴۸	۰،۰۰۱
مقیاس کل						
مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه	۲،۹۲	۰،۴۲	۱۵،۶۹	۰،۴۲	۲۴۸	۰،۰۰۱

لازم به ذکر است که در این بررسی با توجه به دامنه نمره گذاری سوالات (۱ تا ۴) و محاسبه نمره کلی بر حسب این دامنه، میانگین فرضی جامعه ۲/۵ در نظر گرفته شده است.

جدول بالا نشان می‌دهد که با توجه به اینکه میانگین فرضی ۲/۵ در نظر گرفته شده است همه ابعاد مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه از جمله بعد اقتصادی با میانگین ۲/۸۵، بعد قانونی با میانگین ۲/۸۹، بعد اخلاقی با میانگین ۳/۰۲ و بعد بشردوستانه با میانگین ۲/۹۴ و همچنین میانگین کل مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه در مقیاس کلی ۲/۹۲ در وضعیت معنی‌دار قرار دارند این نشان می‌دهد که ابعاد با توجه به مقایسه با میزان میانگین فرضی و در نتیجه بالاتر بودن از میانگین مورد نظر، ابعادی مطلوب بحساب می‌آیند و این ابعاد جزء مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه محسوب می‌شوند.

بحث و نتیجه گیری

دانشگاه‌ها پایبند و متعهد به مسئولیت‌های اجتماعی

مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه امروزه بسیار مورد توجه ذی‌نفعان و همه کسانی که دغدغه آموزش عالی را دارند قرار گرفته است، براساس مفهوم آن، سازمان‌ها از جمله دانشگاه‌ها مانند اشخاص حقیقی عضوی از اجتماع محسوب می‌شوند و مانند سایر اعضای جامعه نسبت به محیط پیرامون خود مسئولیت دارند، ضروری است که علاوه بر بهبود عملکرد اجتماعی و اقتصادی خود، ارتقای استانداردهای زندگی اجتماعی افراد جامعه را در دستور کار خود قرار دهند (آلکانا^۱، ۲۰۱۰). سازمان‌ها می‌بایست به منظور نیل به پاسخگویی اجتماعی در مقابل ذی‌نفعان و سایر افراد جامعه، به دغدغه‌های جامعه در خصوص محیط زیست، امور اجتماعی و بشردوستی اهمیت داده و بسته به فرهنگ سازمانی خاص خود، به تدوین سیاست‌های سازمانی مربوط به مسئولیت‌پذیری اجتماعی مبادرت نمایند (آبیوس و آلاس^۲، ۲۰۰۹؛ به نقل از شافعی و عزیز، ۱۳۹۲). در این راستا دانشگاه‌های امروز موفقیت و تداوم حیات خود را در گرو مسئولیت در برابر محیط اجتماعی می‌بینند و با رویکردی، آینده‌نگر و پویا و منسجم نسبت به مسئولیت اجتماعی عمل می‌کنند، زیرا دانشگاه‌ها پایبندی به مسئولیت‌های اجتماعی نه تنها سیاستی هزینه بر تلقی نمی‌کنند، بلکه آن را نوعی سرمایه‌گذاری انسانی - اجتماعی جهت تحقق توسعه اقتصادی - اجتماعی ملل محسوب می‌کنند. امروزه اهمیت توجه به مسئولیت اجتماعی در دانشگاه سبب شده است که پژوهشگرانی مانند؛ آلوارز، لوزانو و فرناندز^۳ (۲۰۲۰) اذعان نمایند که؛ موسسات آموزش عالی در عصر مدرن در حال برنامه‌ریزی راهبردی برای پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی هستند و در عین حال در حال تدارک برای ادغام مسئولیت‌های اجتماعی در سیستم‌های مدیریتی خود هستند. از طرف دیگر مارمو^۴ (۲۰۲۰) اذعان دارد که دانشگاه‌ها موظف هستند از اثرات فعالیت‌های خود بر جامعه آگاه شوند. این امر یکی از اولویت‌های اساسی دانشگاه جهت ادامه بقا در جامعه است. مسئولیت اجتماعی در دانشگاه و پایبندی دانشگاه به آن سبب کاهش اثرات منفی تجارت و کسب و کار بر حقوق انسان‌ها و جامعه سبب و کاهش مشکلات زیست محیطی و انسانی می‌شود. همچنین دانشگاه جدا از جامعه و تحولات آن نیست و وابسته و برآمده از دل اجتماع است و اما نباید فراموش کرد که رشد جنبش مسئولیت‌پذیری اجتماعی از جوانب متعددی بر دانشگاه فشار آورده است و از طرفی جامعه نیز دانشگاه‌ها را ملزم به احساس مسئولیت در برابر پیامدهای مثبت و منفی عملکرد و تصمیمات خود می‌داند. از سوی دیگر نیز

^۱. Aluchna

^۲. Ubias & Alas

^۳ -Alvarez & Lozano & Fernández

^۴. Marumo

دانشگاه توسعه یافته از نظر اجتماعی برای این ملاحظات و الزامات اجتماعی ارزش قائل است و در جهت دستیابی به آن‌ها حرکت می‌کند. در پژوهش حاضر مؤلفه‌های مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه در چهار بعد اساسی مدل کارول دسته‌بندی شد به این صورت که دانشگاه در **بعد اقتصادی** دارای مؤلفه‌های؛ تأمین نیروی انسانی مسئولیت پذیر و پاسخگو، مورد نیاز جامعه و صنعت متناسب با تحولات جهانی، خدمات مشاوره‌ای - پشتیبانی به شرکت‌ها و صنایع، ارائه الگوهای برای مبارزه با فقر و محرومیت در کشور، پرورش افراد کارآفرین و ارزش آفرین متناسب با اجتماع محلی، مشارکت در توسعه پایدار منطقه از طرق مختلف (آموزش، پژوهش‌های تقاضا محور و ... همچنین در **بعد قانونی** دارای مؤلفه‌هایی شامل؛ ارائه الگوهای برای پایه گذاری جامعه‌ی قانون مدار، طراحی مکانیزم‌های پاسخگویی در دانشگاه و سایر سازمان‌ها در برابر ذی نفعان، اتخاذ سیاست‌های مدیریت سبز، تدوین آیین نامه‌های داخلی مسئله محور، تدوین سیاست‌های آموزش همگانی مسئولیت‌های اجتماعی، تدوین استانداردهای مسئولیت‌های اجتماعی همچنین در **بعد اخلاقی**، دارای مؤلفه‌هایی؛ رعایت اخلاق حرفه‌ای، اشاعه عدالت و برابری در جامعه، ترویج آزادی عمل دانشگاه در ورود به معضلات اجتماعی، تدوین منشور اخلاقی متناسب با اجتماع، ارتقاء سلامت اخلاقی فردی و اجتماعی، ترویج اخلاق زیست محیطی و در نهایت در **بعد بشردوستانه**، ترویج صلح بین اقوام ایرانی، واکنش به بحران‌های انسانی و طبیعی بوجود آمده در سطح ملی و بین المللی، خدمات رسانی مادی و معنوی انسان دوستانه به جامعه هستند. در واقع صاحب‌نظران معتقدند اگر دانشگاه‌های استان خوزستان در نظر دارند در جهت رعایت و پایبندی به مسئولیت‌های اجتماعی گام‌های سازنده جهت دستیابی به توسعه پایدار بردارند باید این مؤلفه‌های شناسایی شده را که حاصل تجربه‌زیسته متخصصان دانشگاهی است را در کلیه فعالیت‌ها و زیرساخت‌های دانشگاهی چه کمی چه کیفی لحاظ کنند. شناسایی و پایبندی به مسئولیت‌های اجتماعی هم سبب رفع چالش‌ها می‌شود و هم سبب توسعه دانشگاه می‌شود به صورتی که کائو و کائو^۱ (۲۰۱۹) معتقدند بدون شناسایی مسئولیت‌های اجتماعی نمی‌توان برای تحقق و توسعه سازمان‌ها برنامه‌ریزی کرد زیرا ابتدا باید شناسایی کرد و سپس برنامه‌ریزی برای رفع چالش‌های محیطی را بر مبنای مطالعات مهم و اساسی در دانشگاه انجام داد. در این راستا، کشور ایران و جامعه خوزستان دارای مسائل و چالش‌هایی است که مسئولیت اجتماعی می‌تواند در این زمینه نقشی اساسی ایفا کند به صورتی که؛ نابودی تالاب‌ها، پدیده ریزگردها، آلودگی آب کارون و خشکسالی‌های پیاپی (حسینی زارع، سعادت، موبد، براتی‌گندمکار، ۱۳۸۳)، آلودگی هوا و خاک، از بین رفتن زمین‌های حاصلخیز، بیکاری دانش آموختگان، نازل بودن شاخص‌های کیفی زندگی مردم، شهرسازی نامناسب، گسترش بیماری‌های آلرژیک در اثر درختکاری‌های نامناسب (زارع مرزونی، اکرمی، شلیلیان، کلانی، نوری، کوتی، ۱۳۹۵)، پایین بودن فرصت‌های برابر آموزش در سطح، عدم مسئولیت پذیری تحصیل کردگان، نارضایتی ذی نفعان از آموزش‌های ارائه شده‌ی دانشگاهی و ... این چالش‌ها و بحران‌ها به عنوان شواهدی هستند، که دانشگاه می‌تواند با عملکردهای مؤثری که دارد در کاهش آن‌ها موثر باشد. دانشگاه پاسخگوی ذی نفعان محیطی است. این نتایج نشان می‌دهد در شرایط بسیار ناپایستای جهان مدرن عاملی که بتواند اثرات و عواقب منفی رفتار انسان‌ها را در محیط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، زیست محیطی و ... کاهش دهد توجه بیش از پیش به مسئولیت اجتماعی در دانشگاه است زیرا دانشگاه به عنوان مروج علم، دانش، اخلاق، فناوری، کارآفرینی و ... است. به صورتی که دانشگاه‌ها نه فقط وظیفه‌ی خدمات‌رسانی آموزشی را به جامعه دارد بلکه باید بصورت گسترده پاسخگوی نیازهای جهانی و ملی باشد (سالیوان^۲، ۱۹۹۹).

نتایج این بخش نشان داده است که اگر دانشگاه‌های استان خوزستان می‌خواهند خود را به لحاظ اجتماعی - زیست‌محیطی متعهد بدانند و در جهت توسعه پایدار ملی و محلی حرکت کنند، بایستی مؤلفه‌های اساسی‌ای که بر مبنای تحلیل‌های پدیدارشناسانه و براساس تجربه زیسته خبرگان دانشگاهی در دانشگاه‌های استان خوزستان شناسایی شده‌اند را رعایت کنند تا این‌که هم بتوانند به مسئولیت‌های اجتماعی خود پاسخ دهند و هم بتوانند سبب ارتقا و توسعه اجتماعی-اقتصادی جامعه محلی استان خوزستان شوند. در نهایت دانشگاه‌های استان خوزستان باید خود را مسئول و پاسخگوی نسل فعلی و آتی جامعه استان خوزستان بدانند و سعی کند دنیای آن‌ها را با همه چالش‌ها، معنویات و روحیاتشان درک کند.

^۱ -cao & cao

^۲ Sullivan

مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه در وضعیت مطلوب

همان‌طور که در جدول شماره ۴ ذکر شده است؛ توجه به اینکه میانگین فرضی $2/5$ در نظر گرفته شده است همه ابعاد مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه از جمله بعد اقتصادی با میانگین $2/85$ ، بعد قانونی با میانگین $2/89$ ، بعد اخلاقی با میانگین $3/02$ و بعد بشردوستانه با میانگین $3/94$ و همچنین میانگین کل مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه در مقیاس کلی $2/92$ در وضعیت معنی‌دار قرار دارند این نشان می‌دهد که ابعاد و مؤلفه‌های وابسته به آن با توجه به مقایسه با میزان میانگین فرضی یعنی $2/5$ و در نتیجه بالاتر بودن از میانگین مورد نظر، ابعادی مطلوب بحساب می‌آیند و این ابعاد جزء مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه محسوب می‌شوند و برای دانشگاه‌های استان خوزستان حائز اهمیت هستند. از جانب دیگر جدول فوق براساس آزمون T تک نمونه‌ای حالت معناداری را نشان می‌دهد. همانگونه که مشخص است، تمامی ضرایب ابعاد مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه بدست آمده معنادار شده‌اند. مقادیر آماره T بزرگتر از $1/96$ یا کوچکتر از $-1/96$ نشان دهنده معناداری بودن روابط در سطح $0/001$ است. به صورتی که مقدار T بعد اقتصادی $11/08$ ، مقدار T بعد قانونی $11/62$ ، مقدار T بعد اخلاقی $17/37$ ، مقدار T بعد بشر دوستانه $14/08$ می‌باشند که با توجه به مثبت بودن و قرار داشتن میزان T در حد بالای $1/96$ بنابراین وضعیت ابعاد و مؤلفه‌های زیر مجموعه‌ی آن‌ها در وضعیت مطلوبی قرار دارند. در واقع یافته این بخش نشان دهنده این است که دانشگاه در وضعیت موجود اگر می‌خواهد به مسئولیت‌های اجتماعی متعهد باشد بایستی به این ابعاد توجه داشته باشد. زمانی که مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه در وضعیت مطلوب قرار گیرد برای دانشگاه بسیار مفید و اثربخش خواهد بود به صورتی که یه، لین، وانگ و وو^۱ (۲۰۲۰) در پژوهشی که در بررسی مسئولیت‌های اجتماعی سازمان‌ها که در کشور چین انجام دادند دریافتند که پایداری به مسئولیت‌های اجتماعی سبب می‌شود که سازمان‌ها از جمله دانشگاه‌ها بازدهی مثبتی داشته باشند و می‌توانند بر محیط خود اثرات مثبت و موثری بگذارند. اما کانجی و آگراول^۲ (۲۰۲۰) در پژوهش خود در کشور هند دریافتند که مسئولیت‌های اجتماعی در هندوستان توسط سازمان‌ها به فراموشی سپرده شده است و در وضعیت خوبی قرار ندارند همین امر می‌تواند راهی برای جلوگیری از ایجاد توسعه پایدار در هندوستان باشد.

پیشنهادات عملی پژوهش؛ ۱- توجه و تأکید مسئولان و برنامه‌ریزان دانشگاه‌های استان خوزستان به مسئولیت‌های اجتماعی شناسایی شده و پایداری به آن‌ها. ۲- تشویق و حمایت از فعالیت‌های مسئولیت‌مدارانه در حوزه آموزش و پژوهش و خدمات رسانی اجتماعی. ۳- تدوین ابزار سنجش میزان پایداری به مسئولیت‌های اجتماع در دانشگاه‌ها. ۴- طراحی چهارچوب دریافت و اعطاء جایزه مسئولیت‌های اجتماعی در صنایع، شرکت‌ها، سازمان‌ها و دانشگاه‌های استان خوزستان توسط دانشگاه. ۵- شناسایی NGO ها سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) و نحوه عملکرد آن‌ها در حوزه گسترش مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه و سازمان.

منابع

- جوکار، بهرام و همکاران (۱۳۹۳). پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی براساس سبک‌های هویت در دانشجویان دانشگاه شیراز. فرهنگ در دانشگاه اسلامی. سال ۴، شماره اول.
- حبیبی، نوید؛ وظیفه دوست، حسین؛ جعفری، پروش (۱۳۹۵). مؤلفه‌های ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، دوره ۲۲، شماره ۲، صص، ۱۴۵-۱۲۵.
- حسینی زارع، نادر؛ نغمه سعادت؛ پروش موبد و براتی گندمکار، پری (۱۳۸۳). چالش‌های موجود و فراروی مدیریت و برنامه‌ریزی منابع آب استان خوزستان، اولین کنفرانس مدیریت منابع آب، تهران، انجمن علوم و مهندسی منابع آب ایران، دانشکده فنی دانشگاه تهران، http://www.civilica.com/Paper-WRM01-WRM01_013.html
- زارع مرزونی، هادی؛ اکرمی، رزا؛ شلیلیان، مینو؛ گلانی، نوید؛ نوری احمدآبادی، مصیب؛ کوتی، وسام (۱۳۹۵). بررسی شیوع، تعیین میزان حساسیت زایی و تظاهرات بالینی مرتبط با آلرژن‌های موجود در استان خوزستان. مجله دانشگاه علوم پزشکی فسا، سال ششم، شماره ۱.

^۱ Yeh, lin, wang & wu

^۲ kanji & agrawal

- شافعی، رضا؛ احمدی، کیومرث (۱۳۹۲). مسئولیت پذیری اجتماعی سازمانی (مفاهیم، نظریه ها، الگوها و کاربردها). سمت: تهران.
- شافعی، رضا؛ عزیزی، نعمت اله (۱۳۹۲). مطالعه وضعیت مسئولیت پذیری اجتماعی سازمانی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی غرب کشور. فصلنامه رفتار سازمانی در آموزش و پرورش. سال اول. شماره ۲.
- شفایی پاملجو، طاهره؛ ایلی، خدایار؛ قراملکی، احد فرامرز (۱۳۹۶). مطالعه شناخت وضعیت موجود مسئولیت اجتماعی دانشگاه مبتنی بر الگوی والیس. فصلنامه علمی - پژوهشی آموزش عالی ایران، سال هشتم، شماره چهارم.
- صالحی عمران، ابراهیم؛ ثابتی، عبدالحمید؛ حسن زاده، سودابه (۱۳۹۱). بررسی اهمیت شاخص های مسئولیت اجتماعی شرکت ها در مراکز صنعتی و دانشگاهی. فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران. سال چهارم. شماره ۲.
- طبرسا، غلامعلی؛ رضائیان، علی؛ آذر، عادل؛ علیخانی، حمید (۱۳۹۰). تبیین و طراحی مدل رسالت مسئولیت اجتماعی سازمان. مطالعات مدیریت راهبردی. شماره ۸. صص ۸۳-۱۰۲.
- کرسول، جان (۱۳۹۴). پویای کیفی و طرح پژوهش. ترجمه؛ حسن داناسس فرد و حسین کاظمی. تهران: صفار.
- کی بوک، درک و همکاران (۱۳۹۶). مسئولیت اجتماعی دانشگاه (رسالت دانشگاه در جهان پیچیده امروز). مترجم ها؛ آرمین امیر، علی پاپلی یزدی، مریم عالیزاده. تهران: وزارت علوم و تحقیقات و فناوری دفتر سیاست گذاری و برنامه ریزی فرهنگی و اجتماعی با همکاری پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- یزدان پناه، لیلیا؛ حکمت، فاطمه (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر مسئولیت پذیری اجتماعی جوانان (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه شهید باهنر کرمان). مجله مطالعات اجتماعی ایران. دوره هشتم. شماره ۲. صص: ۱۲۷-۱۵۰.
- Abdolrahman Amineh & Casteka, Pavel (2019). Corporate social responsibility in higher education A study of the institutionalisation of CSR in Malaysian public universities. Wiley onlin library . Corporate social responsibility and environment management *Volume26, Issue4* July/August 2019Pages 916-928
- Adey, E. A., Shail, R. K., Wall, F., Varul, M., Whitbread-Aburat, P., Baciu, C., Ejdemo, T., Lovric I., Udachin, V. (2011). Corporate social responsibility within the mining industry: case studies from across Europe, and Russia. *Sustain. Dev. Miner. Ind.*, 153-170.
- Aluko, A. A. Adisa, B. B. A. Taiwo, A. (2004). Strategic management: A stakeholder approach. New York: Cambridge University Press.
- Aluchna M. (2010). Corporate social responsibility of the top ten: examples taken from the Warsaw Stock Exchange. *Social responsibility journal*; 6 (4): 611-626.
- Álvarez, Amber Wigmore & Lozanob, Mercedes Ruiz & -Fernández, José Luis Fernández (2020). Management of University Social Responsibility in business schools. An exploratory study. The International Journal of Management Education. journal homepage: www.elsevier.com/locate/ijme
- Brown, R. M., & Mazzarol, T. W. (2009). The importance of institutional image to student satisfaction and loyalty within higher education. *Higher Education*, 58(1), 81-95.
- Carroll, A. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders, *Business Horizons*, July-August pp. 39-48.
- Cao, Haimin & Cao, Wei (2019). Study on the Slow-Release Effect of Social Responsibility. 14th Global Congress on Manufacturing and Management (GCMM-2018) AA vavialailbalbel eo nolnlien ea ta wt www.s.csiceinecncdeidreircetc.ct.ocmom
- Casani, F., & Pérez, C (2010). Nuevas estrategias económicas en la universidad desde la responsabilidad social: Vectores de cambio en la gobernanza. *Investigaciones de Economía de la Educación*, 4, 127-137.
- Domínguez Pachón, M. J. (2009). Responsabilidad Social Universitaria. *Humanismo y Trabajo Social*, 8, 37_67.
- Fawad Latif, Khawaja (2017). The Development and Validation of Stakeholder-Based Scale for Measuring University Social Responsibility (USR). Springer Science+Business Media B.V., part of Springer Nature 2017. <https://doi.org/10.1007/s11205-017-1794-y>
- Frolova, Irina & Lapina, Inga (2014). Corporate social responsibility in the framework of quality management. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 156. pp178 - 182.
- Gomez, L. (2014). The importance of university social responsibility in Hispanic America: A responsible trend in developing countries. In W. Sun (Ed.), *Corporate social responsibility and sustainability: Emerging trends in developing economies (Critical studies on corporate responsibility, governance and sustainability)* (Vol. 8, pp. 241-268). Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- González Hernández, J. C., & Martos Ghersevich, M. (2010). Responsabilidad social en la Universidad Experiencias y modelos (Ed.), *Responsabilidad social universitaria* (pp. 89-232). La Coruña.
- Hernández, M. Isabel Sánchez & Mainardes, Emerson W (2016). University social responsibility: a student base analysis in Brazil. *Int Rev Public Nonprofit Mark* (2016) 13:151-169 DOI 10.1007/s12208-016-0158-7.

- Kanji, Repaul & Agrawel. Rajab (2020). Exploring the use of corporate social responsibility in building disaster resilience through sustainable development in India: An interpretive structural modelling approach. <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2020.100089>
- Lenuna Rusa, Claudia rt al(2014). Learning organization and social responsibility in Romanian higher education institutions. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 142 .pp 146 – 153.
- Liao, Pin-Chao & et al(2016). Development of Social Responsibility Evaluation Framework of Construction Projects: A multi-stakeholders perspective. *International Conference on Sustainable Design, Engineering and Construction. Procedia Engineering* 145 .pp234 – 241.
- lina, Dagilienė and Mykolaitienė, Violeta(2019). Disclosure of social responsibility in annual performance reports of universities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 213 (2015) 586 – 592.
- Marumo, Keishi (2020). Corporate social responsibility. *Journal of Orthopaedic Science*. journal homepage: <http://www.elsevier.com/locate/jos>
- Nguyen, My & Truong, Minh(2016). The Effect of Culture on Enterprise's Perception of Corporate Social Responsibility: The Case of Vietnam. *Procedia CIRP*40. 680 – 686. 13th Global Conference on Sustainable Manufacturing - Decoupling Growth from Resource Use.
- Pe Symaco, Lorraine & Tee, Yew Meng (2018). Social responsibility and engagement in higher education: Case of the ASEAN. *International Journal of Educational Development*. Volume 66, April 2019, Pages 184-192
- Perić, Julia & Delić, Anamarija (2016). Developing social responsibility in Croatian Universities: a benchmarking approach and an overview of current situation. *Int Rev Public Nonprofit Mark* (2016) 13:69–80 DOI 10.1007/s12208-015-0144-5.
- Perrini F. (2005). Building a European portrait of corporate social responsibility reporting. Bocconi University, Milan Available online 19 January 2006. 2(5): 175-182} www.usa-journals.com, ISSN: 2325-4076
- Shaari , Roziana & Sarip, Azlineer & Rajab, Azizah & Zakaria, Wan (2018). The Impact of University Social Responsibility towards Producing Good Citizenship: Evidence from Malaysia. *International Journal of Organizational Leadership* 7(2018) 374-382
- Sullivan, W. M. (1999). The university as citizen: institutional identity and social responsibility. A special report. *The Civic Arts Review*, 16(1), 1–14.
- Tran, Ben(2019). Corporate Social Responsibility. *Advanced Methodologies and Technologies in Business Operations and Management*. DOI: 10.4018/978-1-5225-7362-3.ch020
- Übius Ü, Alas R, (2009). Ruth Alas Organizational Culture Types as Predictors of Corporate Social Responsibility. *Engineering Economics*; (61): 90-99.
- Yeh, Chin-Chen & Lin, Fengyi & Wang, Teng-Shih & Wu, Chia-Ming (2020). Does corporate social responsibility affect cost of capital in China?. journal homepage: www.elsevier.com/locate/apmr. Asia Pacific Management Review